

1 LIETUVOS STUDENTŲ SĄJUNGOS AUKŠTOJO MOKSLO VIZIJOS GAIRĖS

2 SOCIALINĖS DIMENSIJA AUKŠTAJAME MOKSLE

3
4
5 Lietuvos studentų sąjunga yra priėmusi aukštojo mokslo vizijos gaires aukštojo mokslo
6 paskirties, studijų kokybės sampratos bei socialinės dimensijos aukštajame moksle
7 temomis. Sąjunga tvirtina, kad aukštojo mokslo paskirtis yra telkti, vystyti ir naujoms
8 kartoms perduoti visuomenės intelektualinį bei kultūrinį palikimą. Taip pat, įprasminti ir
9 skleisti minėtą palikimą pažangiam ir darniam visuomenės vystymuisi.

10
11 Priėmusi šias gaires Lietuvos studentų sąjunga pabrėžia, kad remiantis aukštojo mokslo
12 prigimtimi, įvairios socialiai pažeidžiamos studentų grupės turi būti įtrauktos, suteikiant
13 joms galimybių lygybę visose švietimo sistemos lygmenyse. Taip pat, turi būti sudaromos ir
14 kuriamos sąlygos gerinti studijų prieinamumą ateityje, atliepian mokymosi bei ugdomosi
15 poreikius. Svarbu, kad Lietuvos švietimo sistemoje būtų sudarytos palankios sąlygos
16 pasiekti reikiamą pasirengimo lygį patekimui į aukštąsias mokyklas, jose studijuoti bei
17 sėkmingai įgyti išsilavinimą.

18
19 Lietuvos studentų sąjunga pastebi, kad Lietuvos švietimo sistemoje trūksta bendro
20 socialinės dimensijos sąvokos apibrėžimo. Dėl skirtingų interpretacijų, kyla grėsmė, kad
21 įvairiuose studijų proceso etapuose asmenys iš nepakankamai atstovaujamų grupių patirs
22 netiesioginę ir (ar) tiesioginę diskriminaciją. Dėl to verta plačiau suvokti socialinę dimensiją:
23 tai yra daugiau nei kelios socialinės grupės, nes besikeičianti visuomenė ir aplinka
24 atskleidžia naujus socialinius barjerus bei individualius studentų poreikius.

25
26 Europos aukštojo mokslo erdvėje vyrauja 2001 m. Prahos, 2003 m. Berlyno, 2007 m.
27 Londono, 2012 m. Bukarešto, 2015 m. Jerevano, 2018 m. Paryžiaus ir 2020 m. Romos
28 komunikatų samprata, kad socialine dimensija yra siekis užtikrinti lygias galimybes, skatinti
29 socialinę įtrauktį ir didinti aukštojo mokslo institucijų poveikį visuomenei. Minėtuose
30 komunikatuose pabrėžiama, kad svarbu spręsti socialinės nelygybės problemą, skatinti
31 prieinamumą ir dalyvavimą bei socialinę įtrauktį ir įvairovę aukštojo mokslo sistemose.
32 Pripažįstama, kad aukštasis mokslas turėtų būti prieinamas visiems asmenims,
33 nepriklausomai nuo jų socialinės, ekonominės ir (ar) kultūrinės padėties.

34
35 Lietuvos studentų sąjunga socialinę dimensiją supranta kaip įtraukią aukštojo mokslo
36 aplinką. Ji atitinka vietos bendruomenių poreikius bei sudaro palankias sąlygas lygybės bei
37 įvairovės idėjų išpildymui. Socialinės dimensijos įgyvendinimas užtikrina, kad kiekvienas
38 asmuo, nepriklausomai nuo jį supančios aplinkos, ekonominių, socialinių, kultūrinių ir (ar)
39 geografinių veiksnių turi galimybę realizuoti save visuose aukštojo mokslo proceso
40 etapuose. Tai reiškia – sėkmingai įstoti į aukštąją mokyklą, joje studijuoti, įgyti išsilavinimą
41 bei jį realizuoti po studijų.

43 Lietuvos studentų sąjunga tiki, kad socialinės dimensijos idėjas galima įgyvendinti tik
44 parengus valstybinę strategiją ir vykdant politiką, kuri sudarytų teises prielaidas tobulinti
45 aukštojo mokslo prieinamumą derinant tai su bendrojo lavinimo sistema, akademinio
46 personalo ir individo asmeniniais įsipareigojimais.

47

48 **ŽEMAS SOCIOEKONOMINIS STATUSAS**

49 Žemas socioekonominis statusas (toliau – SEK) yra vienas iš pagrindinių barjerų asmenims
50 siekti aukštojo mokslo. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM) žemo SEK
51 asmenis apibūdina kaip grupę, kuri susiduria su finansiniais, akademiniais ir su požiūriu bei
52 informacijos prieinamumu susijusiais barjeriais, kurių visuma lemia mažesnę tikimybę
53 pasirinkti studijuoti bei galimybes sėkmingai baigti studijas. Remiantis STRATA 2020 metų
54 duomenimis, įstojusių dalis tarp žemiausio SEK moksleivių siekė 17 proc., tarp aukščiausio –
55 68 proc. Žemiausio SEK moksleiviai valstybės finansavimą studijoms gavo 4 kartus rečiau nei
56 aukščiausio. Nagrinėjant socialines-demografines charakteristikas pastebėta, kad moksleivių
57 iš kaimiškų vietovių pasiekimų rezultatai yra mažesni visose srityse. Remiantis ŠMSM
58 Finansavimo Lietuvos švietimo sistemoje aprašo (2020) duomenimis, beveik 1 iš 3
59 kaimiškose vietovėse gyvenančių žmonių gyvena skurdo rizikos sąlygomis, o skurdą patiria
60 didesnė 0–18 m. vaikų dalis (28 proc.) nei vidutiniškai ES (ES 27 šalių vidurkis 23,4 proc.).

61 Lietuvos studentų sąjunga, remdamasi OECD PISA 2012, EBPO PISA 2018 ataskaitomis ir
62 STRATA 2020 ataskaitų apibendrinimu pabrėžia, kad skiriama per mažai dėmesio aukštojo
63 mokslo prieinamumui dar prieš stojant į aukštąjį mokyklą. Pradinio ir vidurinio ugdymo
64 sistemose moksleiviai susiduria su kliūtimis, kurios riboja nuoseklų perėjimą iš skirtingų
65 švietimo lygių, trūksta individualizavimo, diferencijuojamų užduočių, papildomų
66 konsultacijų, todėl didėja atskirtis tarp skirtingų gebėjimų moksleivių. Be to, šaltiniuose
67 kartojasi rekomendacija mažinti mokyklų aprūpinimo skirtumus, didinti kompiuterizavimą.
68 Pastebima, kad vietovėse, kuriose didelę dalį moksleivių sudaro asmenys iš žemo SEK,
69 dominuoja silpnos pedagogų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo programos, mažai dėmesio
70 skiriama psichologiniam ir metodiniam pasirengimui. Remiantis Europos studentų sąjungos
71 (toliau – ESU) informacija, priėmimo į aukštąsias mokyklas sistema, paremta egzaminų ir
72 vidurkių rezultatais, yra palanki tik tiems studentams, kurie yra iš labiau privilegijuotos
73 socialinės ir ekonominės aplinkos.

74 Svarbus ugdymo uždavinys – mažinti nepalankios socioekonominės aplinkos įtaką studentų
75 pasirinkimui, renkantis aukštąjį mokslą. Remdamasi Romos komunikato ir ESU pozicijomis,
76 Lietuvos studentų sąjunga mano, kad tiesioginio mokesčio už mokslą panaikinimas visos
77 problemos nesprendžia. Studentai susiduria su netiesioginėmis studijų išlaidomis, kurios
78 ypač aktualios studentams iš žemo SEK: studijoms reikalingos įrangos ir priemonių pirkimas,

79 pragyvenimo, transporto, apgyvendinimo išlaidos. Lietuvos studentų sąjunga ragina
80 valstybę, bendradarbiaujant su aukštosiomis mokyklomis, įsipareigoti finansiškai padėti
81 studentams iš žemo SEK studijuoti ir įgyti išsilavinimą palankiomis sąlygomis. Taip pat,
82 Sąjunga pasisako už subsidijų, o ne paskolų kūrimo sistemą, kadangi įsiskolinimas sukuria
83 nepalankias sąlygas studentui, kuriam finansinė parama aktuali esamuoju momentu.
84 Subsidijos ne tik prisidėtų prie studijų prieinamumo gerinimo, bet ir sudarytų palankesnes
85 galimybes studijuoti, kadangi daugiau laiko galėtų būti skirta studijoms, o ne darbui, siekiant
86 pragyventi.

87 **VYRESNIS AMŽIUS**

88 Akademinėse bendruomenėse nepakankamai reprezentuojami yra ir vyresni studentai.
89 ŠMSM socialinės dimensijos plane ši grupė suprantama kaip asmenys, kurie siekia įgyti kitą
90 aukštojo mokslo kvalifikaciją ir kurie yra 30 metų arba vyresnio amžiaus. Jie susiduria su
91 iššūkiais, susijusiais su studijų lankstumu, įvairesnių studijų formų stoka. Lietuvoje vyresni
92 studentai sudaro tik 14 proc. visų studentų (2020 m. EUROSTUDENT duomenys).

93 Sprendimui studijuoti vyresniame amžiuje ypač trukdo įsitikinimas, kad mokytis – per vėlu.
94 2020 m. STRATA duomenis, šią kliūtį nurodo 38 proc. apklaustų nestudijuojančių, o 60 metų
95 ir vyresnių respondentų grupėje taip manančiųjų yra 70 proc. Pažymėtina, kad
96 besimokantieji dėl amžiaus iškilusių sunkumų nemini. Kiek mažesnė dalis nesimokančiųjų
97 nurodo finansines kliūtis, trukdančias mokytis, ir asmeninius bei profesinius įsipareigojimus.
98 Taip pat svarbūs ir kiti psichologiniai aspektai: pastebima, kad vyresni studentai jaučiasi
99 labiau izoliuoti akademinėje bendruomenėje, jiems sunkiau socializuotis, įsitraukti į
100 papildomas veiklas aukštojoje mokykloje.

101

102 Mokymosi visą gyvenimą (toliau – MVG) konceptas tampa vis aktualesniu, nes lemia tiek
103 asmeninį, tiek profesinį tobulėjimą. Studijuoti vyresniame amžiuje nei tik įgijus vidurinį
104 išsilavinimą skatina noras praplėsti turimas kompetencijas, išlikti konkurencingu darbo
105 rinkoje arba pakeisti darbo pobūdį. MVG idėją plėtoti padeda ir trečiojo amžiaus universitetų
106 sistema. Jos tikslas – pagerinti vyresnio amžiaus žmonių socialinę integraciją į visuomenę,
107 palaikyti jų fizinį ir psichosocialinį aktyvumą bei sukurti sąlygas lygiavertiškai dalyvauti
108 bendruomenės gyvenime, nuolat tobulėti įvairiose srityse. Vis dėlto, Lietuvos aukštojo
109 mokslo sistema vyresnio amžiaus žmonėms nėra palanki dėl skirtumų ugdymo lygmenyse ir
110 besikeičiančių stojimo reikalavimų. Dėl šių priežasčių, asmenys, stojantys į aukštąsias
111 mokyklas tik baigę vidurinę mokyklą, turi konkurencinį pranašumą.

112

113 Remiantis STRATA 2022 m. duomenimis, vyresnių studentų skaičius tarp įstojusiujų didėja,
114 ypač kolegijose. 2017 m. jis siekė 11 proc., 2021 m. išaugo iki 19 proc. Universitetuose tuo
115 pačiu laikotarpiu vyresnių studentų skaičius I pakopoje ir vientisosiose studijose padidėjo 1
116 proc. Pagal STRATA atliktą Lietuvos studijų būklės analizę, vyresni studentai nutraukia
117 studijas 9 proc. dalimis dažniau nei likusieji, kai tuo tarpu laiku jas baigia 17 proc. dalių rečiau.
118

119 Vyresnio amžiaus stojantiesiems ir studentams būtina sudaryti palankesnes sąlygas
120 kryptingam mokymuisi, informacijos pasiekiamumui, konsultavimo galimybėms bei
121 skaitmeninių gebėjimų ugdymui. Turi būti tobulinama ir MVG sistema: svarbu gerinti
122 informacijos sklaidą apie MVG naudą, galimybes, apimtis bei didinti profesinio orientavimo
123 paslaugų prieinamumą. Taip pat, taisytina yra stojamojo balo sandara, įtraukiant darbo ir
124 profesinės veiklos patirtį.

125

126 **SPECIALIEJI POREIKIAI, KYLANTYS IŠ NEGALIOS**

127

128 Specialiųjų poreikių turinčiais studentais yra laikomi asmenys, kurie turi specialiųjų poreikių,
129 kylančių dėl jų turimos negalios ar sveikatos sutrikimo, kai darbingumo lygis siekia 45 proc.
130 ar mažiau. Jų negalios yra įvairios: fizinė, sensorinė, protinė, raidos ir kt. Vieniems ji yra
131 įgimta, kitiems – įgyta, todėl ir barjerai, su kuriais susiduriama, stojant, studijuojant ir
132 baigiant studijas aukštajame moksle, yra individualūs. Verta pabrėžti, kad yra negalių, kurios
133 laikomos *nematomomis*, tačiau lygiai taip pat sukelia sunkumų studijų procese.

134

135 Lietuvos negalios organizacijų forumo duomenimis, 2019 m. Lietuvos aukštosiose mokyklose
136 studijavo apie tūkstantį studentų, turinčių individualių poreikių. Remiantis 2022 m. atliktu
137 STRATA tyrimu, studentų su individualiais poreikiais, stojančiųjų skaičius mažėja: 2021 m.
138 įstojusių į I pakopos ir vientisąsias studijas dalis nesiekė 2 proc. nuo visų įstojusių. Nuo 2017
139 m. kasmet šis rodiklis mažėja viena dešimtąja procento dalimi arba nekinta. Atliktame tyrime
140 pastebima, jog dėl turimos negalios studentai dažniau nutraukia studijas jau pirmame kurse
141 dėl prastos sveikatos būklės, nepakankamo aukštosios mokyklos studijų proceso ir
142 infrastruktūros prieinamumo, mokymosi sunkumų ir kitų iššūkių.

143

144 2020 m. LSS atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad net 77 proc. individualių poreikių turinčių
145 studentų reikalinga pagalba. Jos pobūdis priklauso nuo individualių poreikių, mokymosi
146 sunkumų ar ilgalaikių sveikatos problemų. Tokiomis aplinkybėmis studentai gali patirti
147 baimę, nusivylimą, nežinomybę, kas daro įtaką sėkmingam studijavimui ir studijų baigimui
148 laiku.

149

150 Dabartinė finansinės paramos sistema nėra palanki studentams, turintiems individualių
151 poreikių dėl negalios. Vienas iš paramos gavimo kriterijų – nedarbingo lygis, kuris
152 neapibrėžia individualaus studento pajėgumo studijuoti. Kitas barjeras – aukštųjų mokyklų
153 infrastruktūros (mokymosi erdvių / auditorijų, apgyvendinimo patalpų) pritaikomumo
154 trūkumas atsižvelgiant į įvairias negalias ir poreikius. Studentai kaip problemą įvardija ir
155 trukdžius pilnavertiškai įsitraukti į studijų proceso eigą be papildomos pagalbos bei
156 nepakankamą akademinės bendruomenės gebėjimą priimti, įtraukti ir komunikuoti su
157 studentais, turinčiais individualių poreikių, kurie kyla iš negalios.

158

159 Lietuvos studentų sąjunga pabrėžia, kad tam, jog studentai, turintys specialiųjų poreikių,
160 galėtų sėkmingai baigti studijas, turi būti užtikrinamos jų individualius poreikius atitinkančios
161 sąlygos: finansinės paramos sistemos keitimas, studijų proceso ir infrastruktūros
162 pritaikymas. Jos yra būtinos, tačiau tai tik dalis priemonių, reikalingų kokybiškam specialiųjų
163 poreikių turinčių studentų studijavimui.

164

165 **DISKRIMINACIJA LYTIES PAGRINDU**

166

167 Asmenys, patiriantys diskriminaciją lyties pagrindu, susiduria su įvairiais barjeriais siekdami
168 patekti į aukštąjį mokslą, jame studijuoti ir baigti studijas. Remiantis Europos lyčių lygybės
169 instituto apibrėžimu, lytis yra sociokultūrinis moters ir vyro konstruktas, kuris nėra visada
170 tiesiogiai susijęs su asmens anatomija ir fiziologija. Siekiant lyčių lygybės būtina atsižvelgti į
171 visas lytis, įtraukiant trečiąjį terminą („kiti“ arba „X“), kuriuo yra apimamos nepakankamai
172 atstovaujamos nebinarinės lytinės tapatybės akademiniam pasaulyje.

173

174 Lietuvos studentų sąjunga pasisako už siekiamą lygybę aukštajame moksle pilnavertišku
175 požiūriu mažinant rizikas studentų grupėms būti diskriminuojamoms lyties pagrindu bet
176 kokiame kontekste. Tokiomis grupėmis gali būti laikomi tiek vyrai, tiek moterys, tiek
177 interseksualūs asmenys. Vyrai gali susidurti su stereotipais ir iš anksto sukonstruotais
178 nusistatymais, kurie atgraso nuo tam tikrų studijų sričių, stereotipiškai siejamų su moterimis
179 (slauga, švietimas, socialiniai mokslai). Panašios nuostatos gajos ir kalbant apie moteris, kai
180 studijų programa siejama su vyriškumu. Be to, pagal 2012 m. Eurostat parengtą ataskaitą,
181 vis dar išlieka atotrūkis tarp aukštąjį mokslą baigusių absolventų įsidarbinimo rodiklių
182 moterų nenaudai. Nors beveik visose akademinėse srityse moterų yra daugiau nei vyrų, jos
183 vis dar vidutiniškai dažniau nei vyrai neturi darbo. Nepaisant to, kad skatinama teigiama lyčių
184 ir seksualinė įvairovė, vis dar nemaloniai nutylima apie interseksualius asmenis.
185 Interseksualių asmenų dalyvavimas aukštajame moksle yra netiesiogiai ribojamas stojimo į
186 aukštąjį mokyklą etapą, nes interseksualumo gėda ir slaptumas sustiprina medicininio

187 gydymo poveikį ir daro tiesioginę įtaką interseksualių studentų įsitraukimui. Turi būti svarbu
188 pritaikyti aukštąjį mokslą prieinamą nepaisant ne tik vyro ar moters lyties, bet ir kitų lyčių,
189 kurios kenčia dėl nepakankamo atstovavimo, kuriant švietimo sistemą, kuri nesiremia
190 heteronormatyvinėmis nuostatomis ir puoselėja žmogaus teisę būti savimi ir siekti pilno
191 talento potencialo pasiekimuose, kurie nėra vertinami pagal lytinę tapatybę.

192

193 Lietuvos studentų sąjunga pripažįsta, kad lyčių lygybė naudinga visiems, o šių socialinių
194 kliūčių, kylančių tiek vyrams, tiek moterims, tiek kitų lyčių atstovams, šalinimas yra labai
195 svarbus kuriant įtraukesnę ir teisingesnę aukštojo mokslo aplinką. Pastangos paneigti lyčių
196 stereotipus, skatinti įvairius karjeros pasirinkimus ir remti visų studentų profesinio ir
197 asmeninio gyvenimo pusiausvyrą gali padėti panaikinti šias kliūtis ir užtikrinti, kad visi
198 asmenys, nepriklausomai nuo jų lyties, turėtų lygias galimybes siekti aukštojo mokslo, išlikti
199 jame ir sėkmingai kurti savo karjerą.

200

201 **SVARBIAUSI UŽDAVINIAI**

202

203 Lietuvos studentų sąjunga mano, kad šiose gairėse išvardintos grupės patenka į socialinės
204 dimensijos apibrėžimą, bet nesudaro jos sampratos visumos, todėl būtina nuolat stebėti ir
205 vertinti, kokie nauji barjerai patekti į aukštąjį mokslą atsiranda įvairiose socialinėse grupėse.

206

207 Siekiant prieinamumo visoms socialinės dimensijos grupėms svarbiausia yra nuoseklus
208 tyrimų vykdymas, duomenų apie pokyčius rinkimas, pastovus finansavimas (tiek tiesiogiai
209 studento, tiek aukštųjų mokyklų), įvairių socialinės dimensijos projektų įgyvendinimas,
210 nuosekli nacionalinių susitarimų ir planų peržiūra bei vertinimas bendradarbiaujant su
211 interesų grupėmis.

212

213 Indėlis, kurį sukuria visi švietimo sistemos lygmenys iki patekimo į aukštąjį mokslo
214 momento (t. y. ankstyvasis, vidurinis) sukuria tvirtą pamatą pagrindinėms aukštojo mokslo
215 misijoms įgyvendinti: padėti užtikrinti šalies visuomenės, kultūros ir ūkio klestėjimą, būti
216 kiekvieno piliečio visaverčio gyvenimo atrama ir paskata, tenkinti prigimtinių pažinimo
217 troškimą.

218

219 Aukštojo mokslo misiją pagrindžia mokymasis ir dėstymas, moksliniai tyrimai, inovacijos,
220 keitimasis žiniomis ir informacijos sklaida, institucijų valdymas ir vadyba. Taip pat
221 dabartinių ir būsimų studentų bei visos akademinės bendruomenės įgalinimo politika,
222 nepaliekant nieko nuošalyje ir užtikrinant lygias galimybes visiems, nepaisant socialinių,
223 kultūrinių, ekonominių, fiziologinių ir psichologinių, religinių, aplinkos sukeltų ir perduotų
224 vertybinės kilmės ypatybių.

225

226 Tam, kad asmenybė galėtų patekti į aukštojo mokslo sistemą, joje išlikti, įgyti išsilavinimą ir
227 efektyviai panaudoti pasiektus aukštojo mokslo išsilavinimo rezultatus visuomenėje būtina
228 užtikrinti visas galimybes naudotis ir pasiekti visas pažinimo erdves. Tokiu būdu valstybėje
229 optimaliai pasiskirsto intelektualiniai žmogiškieji išteklių ir maksimaliai realizuojamas
230 talentų potencialas.
231

232 ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

233

- 234 1. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE
235 COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE
236 COMMITTEE OF THE REGIONS A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-
237 2025. Nuoroda: [https://eur-
238 lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152](https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152)
- 239 1. DODO Mahamat K, „Historical Evolution of the Social Dimension of the European
240 Integration : Issues and Future Prospects of the European Social Model“, *L'Europe en
241 Formation*, 2014/2 (n°372), p. 51-66. DOI: 10.3917/eufor.372.0051. Nuoroda:
242 <https://www.cairn.info/revue-l-europe-en-formation-2014-2-page-51.htm>
- 243 2. EPBO PISA 2018: Rezultatai ir tendencijos;
244 [https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/teisine_informacija/ebpo-pisa-
245 2018-2019-12-03.pdf](https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/teisine_informacija/ebpo-pisa-2018-2019-12-03.pdf)
- 246 3. ESU; Social Dimension Policy Paper 2019;
- 247 4. EURYDICE, EUROSTAT „Key Data on Education in Europe 2012 - Final Report“.
248 Nuoroda: [https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5741409/978-92-
249 9201-242-7-EN.PDF/d0dcb0da-5c52-4b33-becb-027f05e1651f](https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5741409/978-92-9201-242-7-EN.PDF/d0dcb0da-5c52-4b33-becb-027f05e1651f)
- 250 5. Rodiklių duomenų bazė. Nuoroda: [https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-
251 analize?hash=816fba11-d525-41b7-a351-1328faac1854](https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=816fba11-d525-41b7-a351-1328faac1854)
- 252 6. LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTRAS; ĮSAKYMAS DĖL
253 AUKŠTOJO MOKSLO SOCIALINĖS DIMENSIJOS 2023–2030 METŲ PLĖTROS
254 PRIORITETŲ PATVIRTINIMO.
- 255 7. LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTRO ĮSAKYMAS DĖL
256 AUKŠTOJO MOKSLO SOCIALINĖS DIMENSIJOS 2023–2030 METŲ PLĖTROS
257 PRIORITETŲ PATVIRTINIMO.
- 258 8. OECD PISA 2012: Ataskaita; Nuoroda: [https://www.nsa.smm.lt/wp-
259 content/uploads/2021/07/3952_OECDPISA2012_ataskaita.pdf](https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2021/07/3952_OECDPISA2012_ataskaita.pdf)
- 260 9. Sterling, Rogena. 2023. „Janet and John”: Intersex Invisibility in the New Zealand
261 Education Curriculum’. *Sexual Education Around the World - Past, Present and
262 Future Issues* [Working Title]. Nuoroda: [https://www.intechopen.com/online-
263 first/1134976](https://www.intechopen.com/online-first/1134976)
- 264 10. STRATA Lietuvos studijų būklė. Nuoroda: [https://strata.gov.lt/wp-
265 content/uploads/2022/12/Lietuvos-studiju-bukle_2022.pdf](https://strata.gov.lt/wp-content/uploads/2022/12/Lietuvos-studiju-bukle_2022.pdf)
- 266 11. STRATA; Žmogiškasis kapitalas Lietuvoje 2020; Nuoroda:
267 [https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/zmogiskojo-kapitalo-
268 politika/20200511-zmogiskasis-kapitalas-Lietuvoje.pdf](https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/zmogiskojo-kapitalo-politika/20200511-zmogiskasis-kapitalas-Lietuvoje.pdf)
- 269 12. STRATA; Žmogiškasis kapitalas Lietuvoje 2020; Nuoroda:
270 [https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/zmogiskojo-kapitalo-
271 politika/20200511-zmogiskasis-kapitalas-Lietuvoje.pdf](https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/zmogiskojo-kapitalo-politika/20200511-zmogiskasis-kapitalas-Lietuvoje.pdf)
- 272 13. ŠMSM Strateginių programų skyriaus patarėjos pranešimas; Nuoroda:
273 [https://www.google.com/url?q=https://www.svietimonaujienos.lt/kaip-
274 savivaldybes-gali-prisideti-gerinant-mokiniu-](https://www.google.com/url?q=https://www.svietimonaujienos.lt/kaip-savivaldybes-gali-prisideti-gerinant-mokiniu-)

- 275 [pasiekimus/&sa=D&source=docs&ust=1690278532585983&usg=AOvVaw2w0xHN5](#)
276 [et7EasPoWnfVNkd](#)
277 14. ŠMSM; Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. Finansavimas. 2020; Nuoroda:
278 <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/08/Svietimas-salyje-2020.pdf>
279 15. Tarptautinės lesbiečių, gėjų, biseksualų, transeksualų ir interseksualų asociacijos
280 Europos regionas. Nuoroda: [https://ilga-europe.org/blog/right-now-just-three-](https://ilga-europe.org/blog/right-now-just-three-european-countries-recognise-non-binary-identities-but-others-are-pushing-forward/)
281 [european-countries-recognise-non-binary-identities-but-others-are-pushing-](https://ilga-europe.org/blog/right-now-just-three-european-countries-recognise-non-binary-identities-but-others-are-pushing-forward/)
282 [forward/](https://ilga-europe.org/blog/right-now-just-three-european-countries-recognise-non-binary-identities-but-others-are-pushing-forward/)